

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 Anna Karenina

11 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen

- een argumentatie dat Wronski vrij is volgens Hume aan de hand van de voorwaarde die aan een vrije wilshandeling wordt gesteld en aan de hand van tekst 6: aan de voorwaarde dat Wronski moet doen wat hij wil is voldaan 1
- een argumentatie dat Wronski vrij is volgens Hume aan de hand van Humes opvatting over het verband tussen vrijheid, noodzakelijkheid en oorzakelijkheid en aan de hand van tekst 7: vrijheid veronderstelt een oorzakelijke relatie tussen noodzakelijkheid en de daaropvolgende handeling 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens David Hume ben je vrij als je doet wat je wilt doen. In tekst 6 zegt Wronski dat hij weliswaar gevangen zit, maar dat dit ook precies is wat hij wil - sterker nog, hij zou liever meer gevangen zijn. Daarom is hij vrij 1
- Humes opvatting dat iemand uit vrije wil handelt indien zijn wil onbelemmerd wordt uitgevoerd, veronderstelt een oorzakelijk verband tussen de vrije wil en het uitvoeren van een handeling. Je moet immers kunnen doen wat je wil doen. Daartoe is een noodzakelijk verband tussen de wil en de daaropvolgende handeling een voorwaarde. Wronski wil gevangen zijn en is ook gevangen. Met gevangenschap bedoelt Hume in tekst 7 dat iemand - tegen zijn wil - wordt vastgehouden in ketens en daardoor niet kan handelen overeenkomstig zijn wil. Dit is bij Wronski niet het geval. Hij handelt ook vanuit zijn wil: hij probeert Anna voor zich te winnen. Dat hij gevangen zit of, met andere woorden, maar één keuze heeft, deert hem niet, want die ene keuze is precies zijn wil. Daarom is hij vrij 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argumentatie dat de scriptschrijver voor het libertarisme kiest: Anna is verantwoordelijk omdat zij de oorzaak is van Wronski's handelen 1
- een argumentatie dat het conditioneel compatibilisme niet van toepassing is: volgens een conditioneel compatibilist ben je vrij als je doet wat je wil doen en wanneer je iets anders had gewild, dat je dan iets anders gedaan zou hebben: verantwoordelijkheid en oorzakelijkheid zijn wel verenigbaar, maar niet inwisselbaar 1
- een argumentatie dat het harde determinisme niet van toepassing is: niemand is verantwoordelijk omdat niemand een vrije wil heeft, want het determinisme is waar 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Door oorzaak en verantwoordelijkheid aan elkaar gelijk te stellen, kiest de scriptschrijver voor het libertarisme. Alleen het libertarisme gaat ervan uit dat iemand verantwoordelijk kan worden gehouden als de oorzaak van die handeling bij diegene ligt. In dit geval is Anna de oorzaak van Wronski's handelen en volgens de scriptschrijver kun je daar dus net zo goed het woord 'verantwoordelijk' gebruiken 1
- Daardoor is het conditioneel compatibilisme niet van toepassing, omdat een conditioneel compatibilist twee eisen aan een handeling uit vrije wil stelt: ten eerste moet iemand doen wat hij wil doen en ten tweede zou hij als hij iets anders had gewild, iets anders gedaan hebben. Conditioneel compatibilisten stellen verantwoordelijkheid en oorzakelijkheid niet met elkaar gelijk en dus is deze stroming niet van toepassing 1
- Het harde determinisme is ook niet van toepassing, omdat die stroming er van uitgaat dat niemand de ultieme oorzaak kan zijn van zijn handelen, die handelingen zijn immers gedetermineerd 1

Vraag	Antwoord	Scores
13	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie op basis van tekst 10 voor de stelling dat Anna niet vrij is op basis van haar strijdige verlangens: zij wil niet dat Wronski naar Moskou gaat, maar zij wil dat zij zou willen dat hij naar Moskou gaat: er is een strijd tussen eerste- en tweede-orde-verlangens en dus is Anna niet vrij 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie op basis van tekst 6 voor de stelling dat Wronski vrij is op basis van het in harmonie zijn van zijn eerste- en tweede-orde-verlangens: hij wil gevangen zitten, maar wil ook dat hij dat wil 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie of Frankfurt het dilemma waar Anna zich in bevindt een probleem voor zijn theorie zou vinden: nee, dat je van verschillende zaken tegelijkertijd kunt houden is een probleem in de werkelijkheid, niet voor Frankfurts theorie 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens Frankfurt zou Anna niet vrij zijn. Frankfurts opvatting over de vrije wil is gebaseerd op Hume, omdat Frankfurt ook zegt dat we vrij zijn als we doen wat we willen. Anders dan Hume legt Frankfurt de nadruk op het samenspel van die verlangens. Een mens kan tegelijkertijd iets wel en niet verlangen en kan ook verlangens hebben die gaan over een verlangen in plaats van over iets. Het verlangen naar iets noemt Frankfurt een eerste-orde-verlangen. Een verlangen dat gaat over een ander verlangen noemt Frankfurt een tweede-orde-verlangen. Als Anna in tekst 10 tegen Wronski wil zeggen dat hij moet stoppen met zijn pogingen, wil zij dit tegelijkertijd niet. Dit is een conflict tussen verlangens (op eerste-orde-niveau) en daarom is Anna niet vrij 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Als Wronski in tekst 6 zegt 'ik begeer niet anders dan gevangen te zitten' uit hij daarmee een eerste-orde-verlangens. Vervolgens zegt hij dat hij alleen maar meer gevangen zou willen zitten. Er is geen strijd tussen zijn verlangens op welk niveau dan ook (althans - niet blijkend uit de tekst). Omdat Wronski's verlangens in harmonie zijn, zou Frankfurt zeggen dat Wronski vrij is 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Frankfurt ziet als uiteindelijke drijfveer voor ons handelen de liefde. Ook bij Anna is dit het geval. Ze voelt liefde voor Wronski en voor haar zoon. Het is echter problematisch om de liefde in dit geval in verband te brengen met vrijheid, omdat deze twee liefdes elkaar uitsluiten: of Anna blijft bij haar man en dus bij haar zoon, of ze kiest voor Wronski. Ze houdt van verschillende zaken die elkaar uitsluiten en dit leidt daarom niet tot vrijheid. Dit lijkt een probleem voor Frankfurts theorie, die stelt dat uiteindelijk liefde tot vrijheid leidt. Frankfurt zou echter reageren dat dit geval geen probleem vormt voor zijn theorie, maar voor Anna. De werkelijkheid zit soms zo in elkaar dat vrijheid voor een mens onmogelijk lijkt. In dit geval geldt dit ook voor Anna, maar dat een vrije keuze voor haar niet mogelijk is, wil nog niet zeggen dat liefde en vrijheid niet kunnen samengaan 	1

Vraag	Antwoord	Scores
14	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie op basis van tekst 11 en 12 of het voorbeeld van Anna en Wronski een goed voorbeeld is van morele pech ten aanzien van de gevolgen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een voorwaarde waaronder het wel een goed voorbeeld zou kunnen zijn bij ontkenning: als Anna niet de gevolgen zou kennen 	1
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> • een voorwaarde waaronder het geen goed voorbeeld zou kunnen zijn bij bevestiging: als de gevolgen vast zouden liggen en Anna volledige zekerheid daarover zou hebben 	1
	Voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Morele pech houdt in dat je verantwoordelijk wordt gehouden voor een handeling terwijl je daar geen controle over hebt. Thomas Nagel noemt Anna en Wronski als hij het heeft over morele mazzel of pech ten aanzien van de gevolgen. Dit houdt in dat de afloop van een handeling bepaalt wat iemand heeft gedaan, ook al valt die afloop buiten iemands controle. Zo is de straf voor poging tot moord lichter dan die voor een geslaagde moord - ook al zijn de handelingswijze en intentie van de dader dezelfde. Als het slachtoffer toevallig een kogelvrij vest droeg, wordt de dader minder bestraft. Anna lijkt heel precies te weten wat de gevolgen van haar handelingen zijn. Ze weet dat zij haar zoon zal verliezen - en dit gebeurt ook. Dit maakt haar handeling geen goed voorbeeld van morele pech 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Het zou wel een goed voorbeeld zijn van morele pech, als zij niet goed wist wat de gevolgen zouden zijn. Als Chamberlain het verdrag van München tekent, is hij veel onwetender over de gebeurtenissen die zullen volgen, dan Anna over de gevolgen in haar situatie. Dat maakt het voorbeeld van Chamberlain een veel beter voorbeeld van morele pech 	1
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> • Morele pech houdt in dat je verantwoordelijk wordt gehouden voor een handeling terwijl je daar geen controle over hebt. Thomas Nagel noemt Anna en Wronski als hij het heeft over morele mazzel of pech ten aanzien van de gevolgen. Dit houdt in dat de afloop van een handeling bepaalt wat iemand heeft gedaan, ook al valt die afloop buiten iemands controle. Zo is de straf voor poging tot moord lichter dan die voor een geslaagde moord. Ook al zijn de handelingswijze en intentie van de dader dezelfde. Als het slachtoffer toevallig een kogelvrij vest droeg, wordt de dader minder bestraft. Anna lijkt heel precies te weten wat de gevolgen van haar handelingen zijn. Maar dat is niet genoeg om van morele pech te spreken. Niemand kan immers in de toekomst kijken. Uitkomsten van handelingen zijn altijd onzeker, omdat veel factoren buiten onze controle vallen. Zo ook bij Anna: ze beschrijft heel precies wat er zal gaan gebeuren, maar misschien gaat Aleksej wel dood in de 	

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>tussentijd. Misschien ontdooit het hart van Aleksej, of stopt Wronski's liefde voor haar. Daarom is de uitkomst van deze handeling te beschouwen als een goed voorbeeld van morele mazzel of pech</p> <ul style="list-style-type: none"> Het zou geen goed voorbeeld zijn, als Anna volledige zekerheid zou hebben over de uitkomst van haar handeling. Dit kan misschien alleen bij handelingen die een mechanisch proces in werking zetten. Ook dan is er misschien sprake van morele mazzel en pech, maar veel minder dan bij een handeling waarvan de uitkomst afhankelijk is van zoveel factoren 	<p>1</p> <p>1</p>
15	maximumscore 3	
	<p>Een goed antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> een argumentatie voor of tegen het idee dat liefde vrijmaakt, gebaseerd op een afweging tussen Kants opvatting over de vrije wil en Humes uitspraak dat de rede de slaaf van de passies is: sterkste verlangen 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
	<p>Voorbeeld van een goed antwoord:</p> <p>Volgens mij maakt liefde vrij. Daarom ben ik het niet eens met de theorie van Kant die de vrije wil alleen maar als vrij bestempelt als hij losstaat van de fenomenale wereld.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kant onderscheidt de fenomenale en de noumenale wereld. De fenomenale wereld is de wereld van de verschijnselen. De wereld hoe ze aan ons verschijnt is de wereld die de natuurwetenschap beschrijft: ze is causaal geordend. Maar de vrije wil plaatst Kant buiten de wereld van de verschijningen. Hoewel Anna's acties volledig gedetermineerd zijn in de fenomenale wereld: haar zoon wordt haar ontnomen en zij wordt nu eenmaal verliefd, blijft zij verantwoordelijk voor haar beslissing haar plicht niet te doen, want zij heeft een intelligibel karakter; zij is voor rede vatbaar. Juist verlangens moeten niet bepalen wat je doet, volgens Kant, want verlangens zijn veranderlijk en niet wat ons tot mensen maakt. Als Anna niet voor de liefde voor Wronski zou hebben gekozen en zichzelf niet als speelbal van haar verlangens zou hebben gezien, zou ze volgens Kant vrij geweest zijn Humes uitspraak dat de rede de slaaf van de passies is, betekent dat als je verlangt naar iets, en je weet of gelooft dat je dat zou bereiken door iets anders te doen, dat je dan een reden hebt om dat te doen. Het sterkste verlangen bepaalt wat wij doen en moet ook bepalen wat wij doen, volgens Hume, anders zouden we niet vrij zijn. De kracht van een verlangen bepaalt wat we uiteindelijk kiezen. Anna was vrij toen ze handelde, volgens Hume, want ze deed op dat moment wat ze het liefste wilde 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
	<ul style="list-style-type: none"> Ik vind de analyse van Hume hier beter dan die van Kant, want zonder liefde is er geen vrijheid. Ik denk dat Kants opvatting over een vrije rede die losstaat van een gedetermineerde wereld een illusie is. Vrijheid moet begrepen worden als de ervaring van geluk of liefde. Mijn opvatting sluit dus aan bij Hume en niet bij Kant 	1
	<p>of</p>	
	<p>Volgens mij maakt liefde niet vrij. Daarom ben ik het niet eens met de theorie van Hume die stelt dat de rede de slaaf van de passies moet zijn.</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> Humes uitspraak dat de rede de slaaf van de passies is, betekent dat je je sterkste verlangens moet volgen. Als je verlangt naar iets, en je weet of gelooft dat je dat zou bereiken door iets anders te doen, dat je dan een reden hebt om dat te doen. Het sterkste verlangen bepaalt wat wij doen en moet ook bepalen, anders zijn wij niet vrij. De kracht van een verlangen bepaalt wat we uiteindelijk kiezen volgens Hume. Anna was vrij toen ze handelde volgens Hume, want ze deed op dat moment wat ze het liefste wilde 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Kant onderscheidt de fenomenale en de noumenale wereld. De fenomenale wereld is de wereld van de verschijnselen. De wereld hoe ze aan ons verschijnt, is de wereld die de natuurwetenschap beschrijft: ze is causaal geordend. Maar hoe de wereld aan ons verschijnt is niet hoe ze op zichzelf is. De wereld met de dingen op zichzelf noemt Kant de noumenale wereld; hier bevindt zich de rede en de vrije wil. Hoewel Anna's acties volledig gedetermineerd zijn in de fenomenale wereld: haar zoon wordt haar ontnomen en zij wordt nu eenmaal verliefd, blijft zij verantwoordelijk voor haar beslissing haar plicht niet te doen, want zij heeft een intelligibel karakter; zij is voor rede vatbaar. Juist verlangens moeten niet bepalen wat je doet, volgens mij en volgens Kant, want verlangens zijn veranderlijk en niet wat ons tot mensen maakt. Als Anna niet voor de liefde voor Wronski zou hebben gekozen en zichzelf niet als speelbal van haar verlangens zou hebben beschouwd, zou ze volgens mij vrij geweest zijn 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Als Hume schrijft dat de rede de slaaf van de passies is, dan blijkt juist in Anna's geval hoe dit kan aflopen. Ze werd verscheurd door verschillende verlangens. Hume zou zeggen dat ze vrij was toen ze voor Wronski koos; niemand hield haar tegen. Maar deze vrijheid heeft haar wel zo ongelukkig gemaakt dat ze uiteindelijk de dood verkoos. Ze had beter naar haar rede kunnen luisteren, zodat ze, ook al zou ze ongelukkig zijn, wel in ieder geval het goede zou hebben kunnen doen. Ik sluit me dus aan bij Kant 	1

Opmerking

Op de twee laatste deelantwoorden kan een ander antwoord ook goed worden gerekend, mits de antwoorden voldoende filosofisch inhoudelijk zijn beargumenteerd.